

GAANDEWEG BEGON DE AANDACHT ZICH STEEDS STERKER TE RICHTEN OP KONRAD. ZIJN VERHAAL, DAT LANGE TIJD SLECHTS FRAGMENTARISCH ZICHTBAAR WAS GEWEEST, KWAM OP 21 JUNI 2025 PLOTSELING IN EEN STROOMVERSNELLING TERECHT. NIEUWE INFORMATIE DIENDE ZICH AAN. VOOR HET EERST KREGEN DE LAATSTE DAGEN VAN ZIJN LEVEN DUIDELIJKE CONTOUREN. WE ONTDEKTE WAAR HIJ GEWOND WAS GERAAKT. WE VONDEN HET HOSPITAAL WAAR ZIJN LAATSTE STRIJD ZICH HAD AFGESPEELD. ZELFS DE PERSOON DIE HEM HAD VERPLEEGD TRAD LANGZAAM UIT DE SCHADUW VAN DE GESCHIEDENIS NAAR VOREN. WAT JARENLANG VERBORGEN WAS GEBLEVEN, LEEK ZICH INEENS STUKJE BIJ BEETJE PRIJS TE GEVEN. EN DAARMEE GROEIDE HET BESEF DAT HET ONDERZOEK NOG NIET VOLTOOID WAS.

ER WAREN PLAATSEN DIE OPNIEUW BEZOCHT MOESTEN WORDEN. PLEKKEN WAAR VRAGEN WAREN BLIJVEN LIGGEN. STEEDS DUIDELIJKER ONTSTOND HET GEVOEL DAT HET VERHAAL ONS OPNIEUW RIEP NAAR DE PLAATSEN WAAR HET ZICH MEER DAN EEN EEUW EERDER HAD AFGESPEELD, HET POLYGOONBOS. DE BEGRAAFPLAATS. HET HOSPITAAL. MOORSLEDE.

NIET OM TE HERHALEN WAT WE AL WISTEN.
MAAR OM TE BEGRIJPEN WAT WE NOG NIET HADDEN GEZIEN.

EN ZO BEGON, OP 17 OKTOBER 2025, EEN TWEEDE REIS NAAR IEPER. NIET LANGER ALS EEN EERSTE VERKENNING VAN ONBEKEND TERREIN, MAAR ALS EEN TERUGKEER NAAR EEN VERHAAL DAT ZICH BLEEF ONTVOUWEN, LAAG VOOR LAAG, SPOOR VOOR SPOOR, TUSSEN GESCHIEDENIS, HERINNERING EN DE STILLE VRAGEN DIE DE TIJD NOG ALTIJD NIET VOLLEDIG HAD BEANTWOORD.

INLEIDING BERNDT

SEPTEMBER 1916, ESCHAU

ER ZIJN MOMENTEN IN EEN MENSENLEVEN WAAROP GELUK ZO VANZELFSPREKEND LIJKT DAT NIEMAND ZICH KAN VOORSTELLEN DAT HET OOI^T ANDERS ZAL ZIJN. VOOR BERNDT WAS DE NAZOMER VAN 1916 ZO'N MOMENT.

SEPTEMBER HAD DE VELDEN RONDON^D ESCHAU GOUD GEKLEURD. HET GRAAN WAS GEOOGST, DE SCHOVEN STONDEN OPGESTAPELD LANGS DE AKKERS EN DE GEUR VAN VERS GEMAAID STRO HING NOG ALTIJD BOVEN HET LANDSCHAP. DE LANGE DAGEN VAN HARD WERKEN LIEPEN TEN EINDE. IN DE BOERDERIJEN WERD GESPROKEN OVER HET NADERENDE OOGSTFEEST, EEN VAN DE BELANGRIJKSTE MOMENTEN VAN HET JAAR. NIET ALLEEN OMDAT DE OPBRENGST BINNEN WAS GEHAALD, MAAR OOK OMDAT HET FEEST EEN DANKBETUIGING WAS AAN GOD VOOR ALLES WAT HET LAND HAD VOORTGEBRACHT.

IN ESCHAU HOORDE HET OOGSTFEEST BIJ HET RITME VAN HET LEVEN, ZOALS DE SEIZOENEN, DE KERKDIENTEN EN HET LUIDEN VAN DE KLOKKEN. HET WAS EEN TIJD WAARIN HET DORP EVEN STIL LEEK TE STAAN BIJ WAT WERKELIJK VAN WAARDE WAS: FAMILIE, GEMEENSCHAP, GELOOF EN DE ZEKERHEID DAT MEN SAMEN OPNIEUW EEN WINTER TEGEMOET KON GAAN. VOOR DE VIJFTIENJARIGE BERNDT VOELDE HET ALSOF DE WERELD NIET VEEL GROTER HOEFDE TE ZIJN DAN DE VELDEN RONDON^D HET DORP.

ZIJN DAGEN WERDEN GEVULD MET WERK OP DE BOERDERIJ, MET DE VERTROUWDE GELUIDEN VAN PAARDENHOEVEN OP DE LANDWEG EN MET DE AANWEZIGHEID VAN ZIJN OUDSTE EN TROUWSTE METGEZEL: KLARA.

DE HOND WAS INMIDDELS ZESTIEN JAAR OUD, EEN RESPECTABELE LEEFTIJD VOOR EEN DIER DAT VRIJWEL HAAR HELE LEVEN OP DE BOERDERIJ HAD DOORGEBRACHT. SINDS BERNDTS GEBORTE WAREN ZE ONAFSCHEIDELIJK GEWEEST. WAAR BERNDT GING, VOLGDE KLARA. EN WAAR KLARA LAG TE RUSTEN IN DE SCHADUW VAN EEN BOOM OF TEGEN EEN WARME MUUR, WAS BERNDT NOOI^T VER WEG.

DE JAREN HADDEN HAAR TRAGER GEMAAKT. HAAR SNUIT WAS GRIJS GEWORDEN EN SOMS KOSTTE HET HAAR MOEITE OM OVEREIND TE KOMEN. MAAR IN HAAR DONKERE OGEN ZAT NOG ALTIJD DEZELFDE ZACHTE TROUW DIE BERNDT AL ZIJN HELE LEVEN KENDE. VOOR HEM WAS HET ONDENKBAAR DAT ER OOI^T EEN DAG ZOU KOMEN WAAROP KLARA ER NIET MEER ZOU ZIJN.

DE VAANDELDRAGER

ESCHAU, 24 SEPTEMBER 1916

“MIJN LIEVE KLARA LIGT NU NAAST MIJN BED EN SLAAPT. HAAR ADEM GAAT ZWAAR, MAAR ZE WIJKT NOOIT VAN MIJN ZIJDE. IK MOET ALLES OPSCHRIJVEN, WANT DEZE DAG ZAL MIJ ALTIJD BIJBLIJVEN.

VANDAAG VIERDE HET HELE DORP ESCHAU HET OOGSTFEEST. EN IK, BERNDT, VIJFTIEN JAAR OUD, MOCHT DE VAANDELDRAGER ZIJN! MIJN HANDEN TRILDEN TOEN IK DE VLAG GREEP. DE KLEUREN ROOD, GROEN EN GOUD, WAPPERDEN TROTS IN DE WIND. VADER LEGDE ZIJN HAND OP MIJN SCHOUDER EN ZEI: “HOUD DE VLAG HOOG, JONGEN. VANDAAG BEN JE EEN MAN.” DEZE WOORDEN HEBBEN ME DE HELE DAG VERGEZELD.

ANNA

KLARA SJOKTE TROUW AAN MIJN ZIJDE, HOEWEL ZE OUD EN KREUPEL IS. EÉN KEER BLAFTE ZE KORT, ALSOF ZE ME MOED WILDE INSPREKEN. IK ZAL NOOIT VERGETEN DAT ZIJ, MIJN TROUWE KAMERAAD, OOK DEZE FEESTDAG MET MIJ DEELDE.

DE STOET TROK DOOR DE STRATEN. VOOROP DE MUZIKANTEN MET HUN BLINKENDE HOORNS, DAARACHER DE WAGENS VOL APPELS, POMPOENEN EN GOUDEN KORENSCHOVEN.

IN HET MIDDEN DE GROTE OOGSTKROON, GEVLOCHTEN UIT ROGGE EN TARWE, VERSIERD MET BONTE LINTEN DIE VROLIJK IN DE WIND ZWAAIDEN.

IK KEEK EVEN OPZIJ. DAAR STOND DE MOLENAAR... EN NAAST HEM ANNA. IN HAAR BLAUWE DIRNDL MET WITTE SCHORT, VLECHTEN EN BLOEMENKRANS IN HET HAAR, LEEK ZIJ MOOIER DAN ALLES OM MIJ HEEN.

TOEN ZIJ ME TOELACHTE, TROK IK MIJN RUG RECHTER EN HIELD IK DE VLAG HOGER, ALSOF IK HAAR WILDE BEWIJZEN DAT IK MEER WAS DAN ZOMAAR ‘EEN JONGEN’. DAT IK VANDAAG HET HELE DORP VERTEGENWOORDIGDE.”

OP HET PLEIN WERD DE KROON NAAR DE KERK GEDRAGEN EN DOOR DE PASTOOR GEZEGEND. DAARNA WAS ER ETEN EN DRINKEN: VARKENSGEBRAAD MET ZUURKOOL, VERS BOERENBROOD EN BIER IN ZWARE PULLEN. VOOR ONS JONGEREN SCHONK MEN MOST EN ZOETE APPELWIJN IN. IK PROEFDE WEL, MAAR MIJN HART WAS TE VOL OM ECHT HONGER TE VOELEN.

'S AVONDS WERDEN LANTAARNS EN FAKKELS AANGESTOKEN, DIE ALS STERREN BOVEN HET DORP SCHITTERDEN. DE MUZIEK SPEELDE POLKA EN SCHUHPLATTLER, DE MEISJES DRAAIDEN ROND IN HUN ROKKEN, DE JONGENS STAMPTEN, EN HET LACHEN WEERGALMDE OVER HET HELE PLEIN. IK VERZAMELDE AL MIJN MOED EN STAPTE NAAR ANNA TOE.

WAT IK ZEI, WEET IK NIET MEER PRECIES — MAAR ZIJ GLIMLACHTE, ZOALS ZE DAT AL EERDER DIE DAG HAD GEDAAN. IK GELOOF DAT ZELFS KLARA, MET HAAR VERMOEIDE OGEN, BEGREEP DAT DIT MIJN MOOISTE OGENBLIK WAS.

VOOR HET DORP BELANGRIJK TE ZIJN WAS EEN GROTE EER. MAAR VOOR ANNA BELANGRIJK TE ZIJN — DAT WAS DE RIJKSTE OOGST VAN MIJN LEVEN.